ЩОДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ ДЕКЛАРАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО БОРЖОМСЬКОГО САММІТУ ІЗ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ, ДО ПРАКТИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УСТАНОВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ

7-9 листопада 2023 року на грузинському курорті Боржомі, Міністерство охорони навколишнього природного середовища та сільського господарства й Агентство природоохоронних територій Грузії, спільно з міжнародним американським фондом «Global Conservation», провели резонансний перший Міжнародний саміт з охорони національних парків та дикої природи в Євразії та Східній Європі.

Обговорено ключові основи політики охорони природи, діяльності установ природоохоронних територій, захисту лісів і диких тварин, управління та менеджменту, сталого розвитку громад, збереження та моніторингу біорізноманіття й питання стабільного та справедливого фінансування національних парків і заповідників.

Порушувались також питання незаконних рубок, браконьєрства щодо диких тварин, самовільних забудов й сталого туризму тощо (Гамор, 2023).

Боржомський саміт ухвалив Декларацію, яка може бути надзвичайно корисною та важливою для виведення природно-заповідної справи України із глибокої кризи.

Імплементація положень цієї Декларації до нормативно-правових актів, що регламентують діяльність установ природно-заповідного фонду в Україні, може дати нове дихання для збереження та сталого розвитку мережі із понад 70 українських природних та біосферних заповідників й національних природних парків.

В основу цього документу покладено результати узагальнення світового передового природоохоронного досвіду та напрацювань визнаних у світі, авторитетних наукових установ, зокрема міжнародного американського фонду «Global Conservation», центру природоохоронних територій та управління державного університету Колорадо (США), Міністерства охорони навколишнього природного середовища та сільського господарства й Агентства природоохоронних територій Грузії тощо.

На основі аналізу та діалогу за участю провідних фахівців, проведеного під час Саміту в Боржомі, в Декларації закликаються державні органи, лідери суспільств, бізнес-сектор, агентства міжнародного співробітництва (державні та приватні) та всі громадян підтримувати, захищати, зміцнювати та розширювати національні системи природоохоронних територій всіх країн.

Рекомендується насамперед, надати негайну допомогу у сприянні професійному розвитку, повазі та визнанні менеджерів, техніків, наглядачів парків і громадських бригад, які охороняють природоохоронні території. Гарантувати їм надійну роботу, справедливу зарплати та пільги, а також доступ

до освіти, навчання, обладнання, інфраструктуру та юридичну допомогу, необхідну для виконання їхніх основних завдань.

Дуже важливо, окремо наголошується в Декларації, «підтримувати та забезпечувати плавний перехід між поколіннями працівників природоохоронних територій, шляхом впровадження планів спадкоємності, які залучають молоде покоління та використовують досвід і мудрість досвідчених професіоналів».

Пропонується застосувати найкращі технології для поліпшення захисту, моніторингу та управління природоохоронними територіями, впроваджувати сучасні технології дистанційного зондування, геопозиціонування, телеметрію, камери, дистанційні датчики та штучний інтелект.

Звертається увага на необхідності проведення наукових досліджень та моніторингу екологічної і соціально-економічної ситуації, забезпечення надійного та сталого фінансування досліджень біорізноманіття та моніторингу екосистемних послуг.

А загалом у12 пунктах Декларації, формулюються програмні та актуальні ідеї, які могли би лягти в основу програми розвитку природно-заповідної справи в Україні.

Тому, враховуючи важливість її положень, як делегат Саміту, в додатках пропоную, для вивчення та впровадження, повні її тексти на англійській та українській мовах.

Література

Гамор Ф.Д. На міжнародного природоохоронному саміті в Грузії презентовано діяльність Карпатського біосферного заповідника. Інтернет ресурс: https://kbz.in.ua/wp-content/uploads/2023/11/NA-MIZHNARODNOMU-PRYRODOOKhORONNOMU-SAMITI-V-HRUZIYI-PREZENTOVANO-DIYALNIST-KARPATSKOHO-BIOSFERNOHO-ZAPOV-1.pdf

Гамор Ф. Д.,
заступник директора Карпатського біосферного заповідника,
професор

05.12.2023

DECLARATION OF THE BORJOMI SUMMIT

November 7 9, 2023

We, the participants of the first international conference of protected areas in Georgia, hosted by the Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia and the Agency of Protected Areas, convened in Borjomi on November 7-9, 2023, declare our commitments and aspirations to advance the management, conservation, and sustainable development of protected areas worldwide. Based on the analysis and participatory dialogues conducted during the Borjomi Summit, we call on government authorities, societal leaders, the business sector, international cooperation agencies (public and private), and all citizens, to support, defend, strengthen, and expand the national systems of protected areas of our countries, and supporting the following recommendations:

1. It is crucial to provide immediate assistance in promoting the professional development, respect, and acknowledgment of managers, technicians, park rangers, and community brigades who safeguard protected areas. This entails guaranteeing them secure employment, fair salaries, and benefits, as well as access to education, training, equipment, infrastructure, and legal assistance essential for carrying out their essential tasks. Moreover, it is essential to endorse and secure a smooth transition between generations by implementing succession plans that integrate the younger generation and capitalize on the expertise and wisdom of seasoned professionals.

2. It is crucial to prioritize the safeguarding, well-being, support, and legal representation of the natural guardians. These individuals play a vital role as the first line of defense for our nation's natural treasures and confront numerous risks posed by intruders in protected areas, as well as transnational criminal networks engaged in illegal wildlife and timber trafficking networks.

3. Our goal is to protect at least 30% of our lands and territorial waters through the establishment of protected areas. By doing so, we aim to ensure the sustainable well-being of both terrestrial and coastal communities, while also preserving the long-term biological productivity of our continental ecosystems.

4. It is of utmost urgency for our people to embrace the best technologies to enhance the protection, monitoring, and administration of our protected areas. The utilization and integration of advanced tools such as remote sensing technologies, geo-positioning, telemetry, cameras, remote sensors, and artificial intelligence are vital in strengthening the effectiveness and efficiency of park rangers and nature defenders. Additionally, these technologies can expedite law enforcement efforts against those who exploit the environment. The assistance of international cooperation in facilitating the transfer and adoption of state-of-the-art technologies will enable us to more effectively safeguard our natural heritage.

5. Promoting and supporting scientific research and the monitoring of environmental and socioeconomic indicators are ascendant for conservation efforts. It is important we take urgent steps to secure dependable and sustainable funding for biodiversity research and ecosystem service monitoring. Additionally, it is vital to efficiently harness knowledge through organization and widespread sharing, with the aim of enhancing the management of protected areas, as well as natural and cultural resources.

6. We should encourage participatory and equitable conservation approaches that engage all stakeholders, and in particular rural communities. It is crucial to fully incorporate these figures into the design and expansion of national protected area systems, involving systems, such as private enterprises, municipal and regional governments, NGOs, and the business sector. The full participation of local actors in service provision, sustainable production initiatives, and biodiversity monitoring will be vital to effectively safeguard our natural ecosystems in the coming decades.

7. To achieve the goals of biodiversity conservation and sustainable development in our countries, it is vital to involve women, young people, girls, and boys who form the majority of the population. Integrating empowerment programs, educational opportunities, scholarships, and vocational training into the management of protected areas is necessary. Additionally, it is crucial to guarantee access to healthcare services and provide comprehensive health coverage and insurance for our park rangers, since they are against a lot of risks whilst working in all kinds of locations and conditions.

8. It is essential to encourage the implementation of efficient conservation efforts in both public and private domains beyond protected areas, specifically focusing on ecological corridors and other crucial locations for conservation.

9. During our meeting at Borjomi-Kharagauli National Park, a highly valued tourist destination in Georgia, we would like to remind our authorities and citizens about the vital role that protected areas play as a fundament of both local and national economic development. It is crucial to prioritize sufficient investments in safeguarding and preserving the distinctive natural and cultural heritage found within these protected areas. Furthermore, it is essential to ensure that a significant portion of the generated income is reinvested in their management. We emphasize the need to fulfill visitor limits and minimize negative impacts, while also ensuring active involvement and benefits for local communities. Additionally, it is essential to endorse minimum environmental management standards for all individuals involved in the tourism sector's value chain.

10. We also mention the importance of enhancing public outreach and environmental education initiatives, along with the establishment of programs and infrastructure that further promote the well-being of our communities through protected areas. This includes implementing inclusive measures to ensure that these areas can be accessed and enjoyed by everyone so that they can fully appreciate their value.

11. We acknowledge the need for the international community to collectively take responsibility while acknowledging varying levels of accountability to fulfill the obligations for biodiversity conservation. With a focus on environmental fairness and addressing the ecological harm caused by climate change, we urge global solidarity and collaboration from both the public and private sectors. In alignment with international agreements concerning biodiversity conservation, cultural preservation, and the battle against climate change, we advocate for international assistance to safeguard, strengthen, and enlarge our protected areas, considering the financial constraints faced by our nations.

12. Georgia, being strategically located in one of the most flexible areas in the region, offers significant advantages for transnational corporations seeking to expand their operations since its location along the historic Silk Road and at the crossroads of various transportation routes makes it an ideal hub for transnational trade and investment. Hence it gives Georgia the perfect use for transnational cooperation as the favorable business environment, low taxation, free trade agreements, infrastructure development, skilled workforce, supportive government policies, emerging sectors, and access to regional markets make it an attractive destination for transnational corporations seeking to expand their operations and capitalize on the numerous opportunities available in the region.

We thank the Borjomi-Kharagauli National Park and the Agency of Protected Areas (APA), the donors and cooperators who made this meeting possible (Global Conservation (GC) and the co-sponsors - the Caucasus Nature Fund, Bank of Georgia, the Global Environment Facility (gef), the United Nations Development Programme (UNDP), Succow Stiftung, the USAID Economic Security Program, and SABUKO.

We thank our colleagues and hosts for their hospitality. We thank all the participants who contributed all their knowledge, experiences, and love for nature, for their role in organizing this meeting.

MINISTRY OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND AGRICULTURE OF GEORGIA

LEPL AGENCY OF PROTECTED AREAS OF GEORGIA

GLOBAL CONSERVATION

USAID

CENTER FOR PROTECTED AREA MANAGEMENT COLORADO STATE UNIVERSITY

ДЕКЛАРАЦІЯ БОРЖОМСЬКОГО САМІТУ

7-9 листопада 2023 року

Ми, учасники першої міжнародної конференції природоохоронних територій у Грузії, організованої Міністерством захисту навколишнього середовища та сільського господарства Грузії та Агентством заповідних територій, скликаної в Боржомі 7-9 листопада 2023 року, заявляємо про наші зобов'язання та прагнення сприяти управлінню, збереженню та сталому розвитку природоохоронних територій у всьому світі. На основі аналізу та партисипативних діалогів, проведених під час Саміту в Боржомі, ми закликаємо державні органи, лідерів суспільства, бізнес-сектор, агентства міжнародного співробітництва (державні та приватні) та всіх громадян підтримувати, захищати, зміцнювати та розширювати національні системи природоохоронних територій наших країн, і підтримуємо наступні рекомендації:

1. Вкрай важливо надати негайну допомогу у сприянні професійному розвитку, повазі та визнанні менеджерів, технічних працівників, рейнджерів парків і громадських бригад, які охороняють природоохоронні території. Це передбачає гарантування їм стабільного працевлаштування, справедливої зарплати та пільг, а також доступу до та допомоги в питаннях освіти, навчання, забезпечення обладнання, інфраструктури та юридичної підтримки, необхідних для виконання їхніх основних завдань. Крім того, важливо підтримувати та забезпечувати плавний перехід між поколіннями шляхом впровадження планів наступництва, які залучають молоде покоління та використовують досвід і мудрість досвідчених професіоналів.
2. Вкрай важливо надати пріоритету питанням захисту, благополуччя, підтримки та законному представництву природоохоронців. Ці особи відіграють життєво важливу роль як перша лінія захисту природних скарбів наших країн та протистоять численним ризикам, спричиненим зловмисниками на природоохоронних територіях, а також транснаціональними злочинними мережами, які займаються схемами незаконної торгівлі дикими тваринами та деревиною.
3. Наша мета – захистити принаймні 30% наших земель і територіальних вод шляхом створення природоохоронних територій. Таким чином ми прагнемо забезпечити стабільний добробут як наземних, так і прибережних спільнот, а також зберегти довгострокову біологічну продуктивність наших континентальних екосистем.
4. Для наших людей надзвичайно важливо застосувати найкращі технології для покращення захисту, моніторингу та управління нашими природоохоронними територіями. Використання та інтеграція передових інструментів, таких як технології дистанційного зондування, геолокація,

телеметрія, камери, дистанційні датчики та штучний інтелект, є життєво важливими для підвищення ефективності та результативності роботи рейнджерів і захисників природи. Крім того, ці технології можуть прискорити дії правоохоронних органів проти тих, хто експлуатує навколишнє середовище. Допомога в рамках міжнародного співробітництва у сприянні передачі та застосуванні найсучасніших технологій дозволить нам ефективніше охороняти нашу природну спадщину.

5. Сприяння та підтримка наукових досліджень і моніторингу екологічних і соціально-економічних показників є підгрунтям для природоохоронних зусиль. Важливо вживати термінових заходів для забезпечення надійного та сталого фінансування досліджень біорізноманіття та моніторингу екосистемних послуг. Крім того, життєво важливо ефективно опановувати та впроваджувати знання шляхом обміну всередині організацій та в широкому масштабі з метою покращення управління природоохоронними територіями, а також природними та культурними ресурсами.
6. Ми повинні заохочувати підходи до охорони природи на основі участі та справедливості, які залучають усіх стейкголдерів, зокрема сільські громади. Вкрай важливо повністю включити цих дійових осіб до проектування та розширення національних систем природоохоронних територій, залучаючи такі системи, як приватні підприємства, муніципальні та регіональні органи влади, неурядові організації та бізнес-сектор. Повна участь місцевих учасників у наданні послуг, ініціативах щодо сталого виробництва та моніторингу біорізноманіття буде життєво важливою для ефективного захисту наших природних екосистем у найближчі десятиліття.
7. Для досягнення цілей збереження біорізноманіття та сталого розвитку в наших країнах життєво важливо залучати жінок, молодих людей, дівчат і хлопців, які становлять більшість населення. Необхідно інтегрувати програми розширення прав і можливостей, освітні можливості, стипендії та професійне навчання в управління природоохоронними територіями. Крім того, вкрай важливо гарантувати доступ до медичних послуг і надати комплексне медичне забезпечення та страхування для рейнджерів наших парків, оскільки вони протистоять багатьом ризикам, працюючи в будь-яких місцевостях і в будь-яких умовах.
8. Важливо заохочувати впровадження ефективних зусиль щодо охорони як у державних, так і в приватних сферах за межами природоохоронних територій, особливо зосереджуючись на екологічних коридорах та інших важливих для охорони місцях.
9. Під час нашої зустрічі в національному парку Боржомі-Харагаулі, високо цінованому туристичному місці в Грузії, ми хотіли б нагадати нашій владі та громадянам про життєво важливу роль, яку відіграють природоохоронні території як фундамент для місцевого та національного економічного розвитку. Вкрай важливо визначити пріоритетність достатніх інвестицій у охорону та збереження унікальної природної та культурної спадщини, що знаходиться в межах цих заповідних територій. Крім того, важливо забезпечити реінвестування значної частини отриманого доходу в

управління ними. Ми наголошуємо на необхідності дотримуватися лімітів на кількість відвідувачів і мінімізувати негативний вплив, і також забезпечувати активну участь і переваги для місцевих громад. Крім того, важливо затвердити мінімальні екологічні стандарти управління для всіх учасників ланцюжка вартості туристичного сектора.

10. Ми також зазначаємо про важливість посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи з громадськістю та ініціатив з екологічної освіти разом із створенням програм та інфраструктури, які сприятимуть подальшому добробуту наших громад через природоохоронні території. Це включає впровадження інклюзивних заходів для забезпечення доступу до цих територій і можливість насолодитися ними для всіх, щоб вони могли повністю оцінити їхню цінність.
11. Ми визнаємо необхідність того, щоб міжнародне співтовариство колективно взяло на себе відповідальність, одночасно визнаючи різні рівні відповідальності за виконання зобов'язань щодо збереження біорізноманіття. Приділяючи особливу увагу екологічній справедливості та вирішенню екологічної шкоди, спричиненої зміною клімату, ми закликаємо до глобальної солідарності та співпраці як державного, так і приватного секторів. Згідно з міжнародними угодами щодо збереження біорізноманіття, збереження культури та боротьби зі зміною клімату, ми виступаємо за міжнародну допомогу для захисту, зміцнення та розширення наших природоохоронних територій, враховуючи фінансові обмеження, з якими стикаються наші країни.
12. Оскільки Грузія стратегічно розташована в одному з найбільш гнучких районів регіону і пропонує значні переваги для транснаціональних корпорацій, які прагнуть розширити свою діяльність, завдяки її розташування вздовж історичного Шовкового шляху та перехрестя різноманітних транспортних шляхів, це робить її ідеальним центром для транснаціональної торгівлі та інвестицій. Таким чином, Грузія ідеально підходить і для транснаціонального співробітництва, оскільки сприятливе бізнес-середовище, низьке оподаткування, угоди про вільну торгівлю, розвиток інфраструктури, кваліфікована робоча сила, підтримуюча урядова політика, сектори, що розвиваються, і доступ до регіональних ринків роблять її привабливим напрямком для транснаціональних корпорацій, які шукають розширення своєї діяльності і прагнуть скористатися численними можливостями, доступними в регіоні.

Ми дякуємо Національному парку Боржомі-Харагаулі та Агентству заповідних територій (APA), донорам і партнерам, які зробили цю зустріч можливою (Global Conservation (GC) і спів-спонсорам - Кавказький фонд природи, Банк Грузії, Глобільний Екологічний Фонд (Global Environment Facility - GEF), Програма розвитку ООН (ПРООН), Фонд Зуккова (Succow Stiftung), Програма економічної безпеки USAID та природоохоронна асоціація SABUKO.

Дякуємо колегам та господарям за гостинність. Ми дякуємо всім учасникам, які доклали всі свої знання, досвід і любов до природи, за їх роль в організації цієї зустрічі.